

I. Ú v o d.

Prof. Dr. Karel Engliš napsal v Národohospodářském obzoru, roč. XXXIII, č. 2, v minulém roce kritiku mojí konstrukce finanční vědy. Mezitím vyšel v témže časopisu č. 10 nový článek od téhož autora pod titulem „O tak zvaných daňových zásadách“, který se zabývá mojí konstrukcí verbis expressis jen pod čarou, ale svým obsahem z velké části na ni reaguje. Nebudu se celým tímto článkem zabývat kriticky, nýbrž jen zaujmu stanovisko, pokud toho bude moje soustavná odpověď nutně vyžadovati. Kritika Englišova v obou člancích vyzněla pro mojí konstrukci zamítavě. To nebylo překvapující, poněvadž výsledky moje a jeho se částečně rozeházejí (výnosové daně). Odpověď moje se zdržela nikoli nedostatkem materiálu replikového, nýbrž vinou mého onemocnění, které mne po dlouhé měsíce zdržovalo od práce.

Jsem Englišovi povděčen za to, že zahájil diskusi o řečené mojí konstrukci, byť byla i nepříznivou, neboť diskuse znamená promyslit a myšlení: ujasňovat si, prohlubovat, zdokonalovat. Čím více kritiků, tím lépe pro vědu, neboť ze všeho nového se udrží aspoň zdravé jádro. Mám proto za to, že každý vědecký spor bývá pro vědu vzpruhou a podnětem ku pokroku, neboť, jak řečeno, vede ku precisování nových pojmů a verifikaci myšlenkové správnosti, což je žádoucí a plodné. Proto takový spor vítám. Tento speciálně pak tím spíše, ježto přece běží nám oběma, Englišovi i mně, o zjištění vědecké pravdy, takže každé i sebe menší podezření lpění na vlastním tvrzení jen proto, že bylo tvrzeno před tím, jistě odpadá. Rád prohlásím, že jsem se mýlil, nabudu-li přesvědčení, že tomu tak bylo.

Vývody Englišovy dosud mne však nepřesvědčily. Musím mítí za to, že Englišovo zamítavé stanovisko vzniklo z částečného neporozumění mojí konstrukci, na němž nebyla vinna myšlenka, nýbrž snad slova, jež ji vyjadřovala. Není, bohužel, možno vždy býti tak jasnu, jak by bylo záhodno a jak by si sám

autor přál. Musím však konstatovati, že jestliže mne něco posílilo v přesvědčení, že moje konstrukce je naprosto správná, pak to byla kritika Englišova, neboť nepochybně předvedl svými námitkami proti ní to, co považoval za nejzávadnější a nejspornější. A právě v tomto směru, jak doufám, dokáží, že jsou domnělé moje nesprávnosti buď nedorozuměním, neb přehlédnutím se strany Englišovy.

Engliš kriticuje nepříznivě vlastně celou moji konstrukci a proto nepotřebuji měniti svojí soustavy, abych mu odpověděl.

Námítky jeho se vztahují v první řadě proti mojí formulaci vrchního pojmu, platného pro nucené svazky, od něhčz vycházím. (Pojednáno bude o nich sub A.) Engliš nenamítá sice ničeho proti meritum formulace zla, ale bojuje proti argumentům, jimiž bylo podepřeno. Měl bych tedy vlastně nehájit formulaci postulátu sama, nýbrž pouze argumenty. Taková apologie by arcí náležela potom na vedlejší kolej a neměla by býti koordinována mým vývodům ostatním. Jestliže přes to se odhodlávám pojednati o této otázce v první řadě, děje se to proto, že musím přičiniti jednak vysvětlení o vzniku této formulace a hlavně upozorniti na nové pochybnosti, jež se týkají nikoli snad menší vhodnosti formulace Englišovy, nýbrž přípustnosti její jako vrchního postulátu objektivistické vědy národohospodářské vůbec. Budu tedy postupovati tak, že se nejdříve pokusím o vysvětlení důvodů, jež mne vedly k formulaci „minima zla“, pak o obhájení své argumentace a konečně promluví o důvodech, jež z upotřebitelnosti formule Englišovy tvoří otázku nikoli vědecké vhodnosti, nýbrž přímo správnosti.

V této první otázce zastává Engliš tedy stanovisko, že vhodnost mojí formulace je pochybná, argumentace není správná.

Všechny další námítky Englišovy směřují již proti mojí konstrukci finančevědní, tedy nikoli již proti formulaci, nýbrž aplikaci (pojednáno bude sub B) vrchního postulátu, jemuž dávám pro finanční vědu specifické zabarvení v postulátu relativního minima zatížení poplatného celku i jednotky. Jeho stanovisko je zde veskrze zamítavé.

Musím totiž považovati za celkově zamítavé stanovisko, jestliže na př. se Engliš na str. 93 „vzdává úhrnného posudku o vědecké hodnotě pracně a neváhám i říci důmyslné konstrukce“ a dodává, že „chtěl-li se Loevenstein propracovati k jedinému

hledisku na veškeré problémy finanční vědy, ...pak se mu to nepodařilo v principu relativně nutného minima zatížení poplatného celku i jednotky". Z tohoto i jiných citátů, jež uvedu ještě v textu, musím tudíž míti za to, že Engliš odmítá i onu část mojí konstrukce, kterou sice zcela odmítavě nekritisuje, ale také příz-
nivě nijak nepozvedá, což by byl v rámci svých odmítavých posudků jistě nebyl opomněl, kdyby ji byl měl za správnou a novou. To se týká řešení prvního problému finanční vědy, t. j. zjištění úhrnného břemene poplatného celku, pro něž mám postulát relativního minima zatížení poplatného celku (pojednáno bude sub B, 1). Nepokládá tuto část konstrukce za novou, což je zřejmé z dodatku odstavce, kde o tom je řeč: „Ale to vše plyne z postulátu ideálu člověka atd.“. Musím tedy i touto nejméně kritisovanou částí své konstrukce se v dalším zabývat i ukázati, že tato konstrukce je nejen důležitá a správná, nýbrž i nová a nikoli samozřejmá, t. j. z nějakého před tím již známého postulátu evidentně vyplývající.

Nejpodstatnější námitky Englišovy směřují proti aplikaci mého vrchního pojmu, pokud řeší otázku repartice poplatného břemene (pojednáno bude sub B, 2) (zde platí postulát relativního minima zatížení poplatné jednotky). Englišovy námitky se po té stránce týkají:

- a) zavádění předpokladu strasti do finanční vědy (míst. objektivní škody, jak navrhuje on),
- b) parity zla u všech poplatníků (kdežto on se domnívá, že parita z minimality celkového zla neplyne),
- c) mého postoje k jeho nosnosti objektivní a subjektivní, a tudíž ku progresi výnosových daní,
- d) mimodaňových konsekvencí, plynoucích z mé konstrukce.

Domnívám se, že jsem nekřivdil stanovisku Englišovu, když jsem si soustavně rozčlenil jeho námitky na tyto čtyři větve; budu v uvedeném postupu na ně odpovídati.

Tím jsem naznačil postup celé svoji odpovědi a rád bych podotkl ještě toto: Engliš se domnívá, že našel mezi mým prvním článkem, uveřejněným v Ročence právnické fakulty Masarykovy university v Brně v roce 1923 pod titulem: Finanční věda v rámci národohospodářské noetiky a mým posledním článkem v téže Ročence z r. 1927 pod titulem: Výnosové daně a progresivní metoda zdaňovací, jakési rozpory. Mám za to,

že jich není tam, kde jich Engliš hledá a že to prokáží. Nicméně nepopírám, že jsem v lecčems svoje názory vědecké pozměnil právě proto, že nekompiluji, nýbrž tvořím nové. Tak na př. dříve jsem zastával, že dlužno rozdělití poplatné břemeno rovně dle zdatnosti na všechny poplatné jednotky, pod nimiž jsem vyrozumíval i právnické osoby. Dnes mám za to, že správným rozdělením je rozvrstvení břemene dle zdatnosti fyzických poplatníků. Netajím se tím, ježto Engliš sám na své struktuře vědecké piloval a piluje a jistě v lecčems ji pozměnil. Není hanbou to přiznat, ježto tu byla půda, na níž mi dosud nikdo nepředpracoval a následkem toho zbývalo a dosud zbývá mnoho ku pilování. Neboť ve vědě jako v technice vše je ve stálém toku. Tam i zde platí aut progredi aut regredi, není stagnace, stroje i vědecké názory mohou zastaratí a nová konstrukce vědecká nalézá svoji obdobu v novém objevu technickém: Čas teprve ukazuje vady a přivádí zlepšení. Čerstvě natrihané plody potřebují uležení. Proto jsem velice mnoho po té stránce dosud ještě neuveřejnil, co jsem v posluchárně již před delší dobou přednesl, ježto raději chci předkládat plody uleželé.

A ještě něco bych považoval za vhodno říci: po předneseném referátě bývá nejsvízelnější situace pro prvního debatéra. Ten již promluvil. Jakmile je debata v toku, přibývá řečníků téměř geometrickou řadou. Kojím se proto naději, že naše vědecké kruhy oplodní svým hlasem debatu, nezůstanou diváky v tomto sporu, považující jej za soukromou záležitost mezi mnou a Englišem.

Konečně bych chtěl ještě, než přejdu k meritu, omluvit poměrně veliký rozsah, jež si moje odpověď na Englišovu kritiku vyžádala: Vysvětluji to důležitostí otázky, o níž běží. Nejde o problém podřadný, nýbrž, abych tak řekl, o kladení základních kamenů, na nichž chceme finanční vědu uložit. Nemáme-li podklad bezpečně zajištěný, nelze ve stavbě pokračovat, nemá-li se celá budova zřítit — později.